

BEETHOVEN

U. T. Z. „AŽBÉ“ MARIBOR

MUZIKA DRAVSKE DIVIZIJE, LJUBLJANA

DVORANA »UNION« ~ 19. MARCA 1927

SVEČANA PROSLAVA STOLETNICE SMRTI
LUDVIKA VAN BEETHOVNA

BEETHOVEN

IX. SIMFONIJA

DIRIGENT:

VIŠJI KAPELNIK DR. JOS. ČERIN

=

ZDENKA ZIKOVA, operna solistinja iz Zagreba (sopran)
MARTA POSPIŠILOVA, operna solistinja iz Zagreba (alt)
PETER BURJA, operni solist iz Maribora (tenor)
JOSIP KRIŽAJ, operni solist iz Zagreba (bas)

Muzika Dravske divizije, Ljubljana
Mariborska vojna muzika, Orkestralno društvo Glasbene Matice, Ljubljana
Pomnožen pevski zbor Glasbene Matice, Maribor

IX. SIMFONIJA

Pravi izraz *BEETHOVNOVE* religijoznosti je bilo njegovo človekoljubje. On sam je živel v času, ko se je filantropije uveljavljala celo na prestolih. Tudi ruski car Aleksander, kateremu je *LUDVIK VAN BEETHOVEN* posvetil svojo vijolinsko sonato Op. 30., je bil filantrop na carskem prestolu. To dobo bi mogli imenovati dobo največjega prostozidarskega razmaha, v kateri se je vse, celo kronane glave, včlanilo v to mogočno organizacijo. Tudi *BEETHOVEN* je bil član prostozidarske lože in kot tak se je trudil, da udeležuje svojo religijoznost tudi na zunaj. In, če pravi v „*FIDELIO*“, „bodi vedno srčen“, je to čista izpoved njegove najgloblje notranjosti. Srčnost do življenja in moč njegove morale, veselje do življenja pa naloga, na kateri je delal on, ki mu je nemila usoda mnogokaj dobrega že v mladosti iztrgala iz rok, in kateremu je življenje veliko odreklo kakor tudi način, kako se premaga tako življenje in izsili zmago nad nasprotniki, je vsebina *DEVETE SIMFONIJE*, himne in visoke pesmi na veselje. Da je pri tem uporabil ravno Schillerjevo odo „*RADOSTI*“, je pridejal še poseben historičen akcent svoji grandiozni kompoziciji. Ideja in tajna filozofija, ki jo izraža *BEETHOVEN* v deveti simfoniji, je poneslo to simfonijo preko njegove dobe in naša doba, kakor tudi poznejši rodovi bodo s to filozofijo veselja premagali vsa nasprotstva življenja. Mnogo modernih je sicer tudi že opevalo silo življenja, tako ditirambično in prepričevalno pa nobeden kot *BEETHOVEN*.

Deveta simfonija nas pelje v polno človeško življenje, med tem ko je „*Missa solemnis*“ nebeška, je *DEVETA* zemeljska pesnitev v najplemenitejšem smislu.

Ona je delo že starejšega *BEETHOVNA*, njen početek pa najdemo že v mlajših njegovih letih. Tako je že leta 1792 pisal Fischenich na Charlotte von Schiller: „On bo obdelal tudi Schillerjevo „*RADOSTI*“ in sicer vsako kitlico zase“.

V tej pesnitvi se izraža temeljni znak *BEETHOVNOVEGA* značaja, to pa je tudi popolnoma razumljivo, če se pomisli, kako daleč nazaj segajo prvi početki tega velikega njegovega dela.

Knjiga skic od leta 1817. do 1818. že prinaša motiv z nekaterimi besedami pesmi, prvo pripravljeno gradivo za prvi stavek simfonije

pa še najdemo v knjigi skic, ki jo je rabil *BEETHOVEN* od septembra 1817. do maja 1818. Tudi glavni tema in nekatere predhodne opombe za drugi in zadnji stavek so še tukaj zasnovane. Zadnji stavek naj bi bil po prvotnem načrtu samo instrumentalni. Leta 1822. se zopet opažajo skice, Adagio tretjega stavka pa še spava v temnem krilu notranjega razvoja. Himna „*RADOSTI*“ je bila objavljena šele ob enem s kompozicijo. *BEETHOVEN* sam piše o tem: „Simphonie allemande, ali z varijacijami, — po zboru „Radosti“, ali brez varijacij, h koncu simfonije s turško muziko in pevskim zborom.“ Mojster še vedno omahuje, končno se pa odloči za vokalen finale simfonije.

Manuskript simfonije je bil dogotovljen v februarju 1824, delo samo pa je izšlo kot Opus 125 pri Schost & Söhne v Mainzu leta 1826.

PRVI STAVEK, (D-mol, 2/4 takt) je v največjem smislu pojmovan boj, ki ga bije duša za radost proti pritisku sovražnih sil, ki se postavljajo med nas in našo srečo na zemlji. „Odpovedati se moraš!“ Temu sovražniku se stavi nasproti plemenito kljubovanje, moška energija odpora se do sredine stavka povspe do odkritega boja, v katerem se zaganjata drug v drugega dva srdita borca, ki kot enakomočna in nepremagana odnehata od brezuspešnega boja. V jasnih trenutkih spoznamo bolešni nasmeh sreče, ki nas išče, za katero se borimo, in do katere nam zastavlja pot oni silni sovražnik, ki nam z mogočnimi perutnicami zastira pogled na to veliko dobrotnico. Zopet zapademo v otožje, iz katerega se kmalu ponovno dvignemo v boj zoper sovražnike radosti. Tako tvorijo sila, odpor, vspodbuda, bolešt, up in skorajšnja dosega, zopetna izguba, novo iskanje, novi boji, elemente neumornega gibanja, ki se nekaterekrat pogrezne v stanje popolne tuge. H koncu narašča to temno in tužno razpoloženje do velikanske veličine, kakor da bi hotelo v svojem strašnem veličanstvu objeti in zadušiti v svojem groznem objemu vse, kar je Bog ustvaril za radost. Ta stavek je čarobna mešanica demonične divjosti in elegične pobitosti.

V DRUGEM STAVKU, (D-mol 3/4 takt) nas takoj po prvih ritmih zagrabi divja radost, povsem nov svet se nam odpira s svojimi čari in omamljivostjo. Zdi se, ko da tirani od obupa bežimo pred radostjo, da z neprimernim naporom vlovimo kje novo, neznano srečo. Nenadoma pa se nam v D-duru srednjega stavka razkrije prizor one zemeljske radosti, zabavnega razpoloženja, priproste veselosti, naivnosti in zado-

voljujoče razigranosti, kakor jo Göthe opisuje v svojem Faustu. Ni pa ta veselost končni cilj neumornega lova za srečo in najplemenitejšim veseljem; odvrnemo se od tega, da se nanovo poženemo za nedosegljivo radostjo, katere še vedno ne moremo doseči.

Popolnoma drugače govore do nas glasovi v *TRETIJEM STAVKU*, (B-dur 4/4 takt). Kako čisto in nebeško pomirjevalno razblinijo nevidne sile odpor, ki obupno pritiska na preplašeno dušo, v mehke in prisrčne občutke! Zdi se, kot bi se vzbujal spomin na nekdanjo užito, neskaljeno srečo. S tem spominom se pobrati še sladko hrepenenje (3/4 takt), hrepenenje ljubezni, ki mu z nežnimi izrazi odgovarja prvi glas, obljubujoč izpolnjenje upov. Ljubezen se objema z nadami, ranjeno srce ozdravlja, se krepi in dviguje. V to dviganje duše pa se vmešava spomin na prestale borbe dokler se tudi ta, kot odhajajoča nevihta ne izgubi v daljavi.

ČETRTI STAVEK. V mogočnem Fortissimo zastavi Presto v tričetrtinskem taktu. Pihala razburjajo na vso moč, pri tem ko loki počivajo. Vijolončeli in kontrabasi prenašajo prvi recitativ bolj temno in nedoločeno, celi razvoj simfonije pa gre mimo nas v našem spominu in Presto zopet vpade v silnih akordih. In da se tem jasneje razvidi, kar bi rad glasbenik pokazal, pustí, da po prav kratkih taktih bas kot vodja zbora recitira: Radost . . . za njim pa prične zbor v mogočnem spevu: Radost . . . Pri besedah: „Kerub stopí pred boga . . .“ zastojí nekoliko cela melodija in zopet začenja v Alla marcia.

Andante maestoso je položen v besede: „V moj objem vsí milijoni“, Adagio ma non troppo, ma divoto pa vprašuje: „Na kolenih milijoni?“. Allegro energico sempre ben marcato pa nas dvigne v: „Radost“ . . . in „V moj objem vsí milijoni“; Allegro ma non tanto še enkrat preobrne to misel, ki se razvije v podeč Strigendo in se izlije v Prestissimo najlepšega bleska. Še enkrat se vrne Maestoso v: „Radost, iskra ti nebeška . . .“ in kot pesem zmage človeka, ki je dosegel svobodo in lepoto, preveva poln konec simfonije.

V tej pesnitvi se povspne *BEETHOVNOVO* etično bitje do neprimerljive višine, do najvišjega mesta Resnice, Lepote in Dobrote. Vsak poslušalec mora priznati, da *DEVETA SIMFONIJA* na zunan in znotraj dokumentira gigantsko veličino *BEETHOVNOVEGA* bitja in njegove umetnosti. Onaj se srce in jedro vse njegove glasbe.

Po W. A. THOMAS SAN GALLI in ELTERLEIN.

RADOSTI.

Recitativ:

O bratje, glasov ne takih!

Marveč pojmo pesem srcu ugodnejšo in veselejšo zdaj!

*Radost, iskra ti nebeška,
deva iz Elizija
duše polne ti prestopam
prag svetišča večnega.*

*Čari vežejo spet tvoji,
kar je šega ločila,
vse se brati, vse se ljubi
v sencí krila tvojeja.*

*Komur rajska slast je dana
Veren biti, drugu drag,
ženo kdor dobi ljubečo,
z nam' veseli zdaj se vsak.*

*Srečen, komur eno bitje
dal vesoljni svet je v dar,
v solzah naj od nas odhaja
kdor ni ljubil še nikdar.*

*Vsako bitje nam narava
s srečo rajsko napoji,
vse objame mati blaga
radost isto vsem deli.*

*Trto in poljube žarke,
zvestega prijatelja
nam poklanja dober oče,
hvali Kerub stvarnika.*

*Vsak, kot božje solnce kroži
čez neba azurni svod,
stopaj bratec svojo pot,
zmagi hrabro roko proži.*

*V moj objem, vsi milijoni!
Nà poljub vesoljni svet!
Bratje, tam nad zvezdami
dober oče nam kraljuje.*

*Na kolenih milijoni?
Slutiš li božanstvo, svet?
V zlato solnce je odel,
tam nad zvezdami kraljuje.*

33

